

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคบกัลยาณมิตรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

A Study of Correlation between association with the virtuous and Development of the quality of life according to Buddhist principles

พระนฤพนธ์ มหาสกุโก (ยี่งวรพงศ์)^๑

ดร.ประสพฤกษ์ รัตนยงค์^๒

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคบกัลยาณมิตรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนา การรู้จักเลือกคบกัลยาณมิตรจะนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนและสังคม ทำให้ตนได้รับการพัฒนา ๑) ด้านชีวิตประจำวัน ด้วยการแนะนำให้มี ความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านการทำงานต่าง ๆ ๒) ด้านสังคม ช่วยเหลือกันและกันไม่สร้าง ปัญหาให้แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ๓) ด้านศีลธรรม แนะนำให้มีธรรมคือศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา อันเป็นหลักปฏิบัติทางใจให้ถึงความหลุดพ้นและ ๔) ด้านการศึกษา คือ กัลยาณมิตรจะ แนะนำให้พบสิ่งดีมีประโยชน์เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตทางโลกก็วิสัยคือความเจริญ ในการทำงาน และยังได้แนะนำประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าจนถึงพระนิพพาน

คำสำคัญ : กัลยาณมิตร, การพัฒนา, คุณภาพชีวิต

Abstract

This thesis is the documentary researching has studied about correlation between associations with the virtuous and develops the quality of life in Buddhism. Association with the virtuous will bring happiness to the life and society makes their improvement. 1) about diary life; with consult to be a diligent and do not ignore any tasks, 2) about society; help each other and do not be a trouble for community and the relevance, 3) about morality; advise the dhamma are faith, effort, mindfulness,

^๑นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา

^๒อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

mediation and wisdom there are the practice principle for disengagement and 4) about education; the virtuous will advice good things for achievement. In worldly is mean progress in worls and also advice the benefits for this life and next life till nirvana

Keywords: Good friend, Development, The quality of life

๑ บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ กัลยาณมิตรจึงมีความสำคัญ เพราะจะคอยแนะนำการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีงามประสพผลดีและเกิดความสุขพระพุทธรัสให้เรา เลือกกคบบัณฑิต และละเว้นคนพาลเสีย และการบูชาคนที่ควรบูชา จัดเป็นมงคลอย่างยิ่ง^๓ กัลยาณมิตรจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนเป็น ซึ่งปัจจุบัน นับว่ากัลยาณมิตรจะมีน้อยลงมากขึ้นทุกที ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันคนพาลมีมากขึ้น บัณฑิตมีน้อยลง โดยเฉพาะการกระทำความชั่ว คิดชั่ว พูด ชั่วของคนพาลมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ หากปล่อยไวโดยไม่รีบหาทางป้องกันหรือไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องโดยเร็วคนพาลก็จะสร้างปัญหาแก่สังคมมากขึ้น ในอนาคตและจะยากต่อการแก้ไขอย่างแน่นอน การคบหาสมาคมกับบัณฑิตจะนำความเจริญมาสู่ตนเองในด้านต่างๆ อย่างไรเพื่อการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น จึงต้องคบหากัลยาณมิตร

ดังนั้นจึงสนใจศึกษา การคบกัลยาณมิตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยด้าน ชีวิตประจำวัน ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านศีลธรรมและด้านเศรษฐกิจว่ามื่ออย่างไรบ้าง

๒ วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการคบกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนา

๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคบกัลยาณมิตรกับพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนา

๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าทางเอกสารตามลำดับ รวบรวมข้อมูลแล้วค้นคว้านำมาเรียบเรียงย่อความ จากข้อมูลที่เชื่อถือได้ คือปฐมภูมิ

^๓พ.พ. (บาลี) ๒๕/๖/๓

ค้นคว้าข้อมูลทฤษฎี โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการคบกำลยามมิตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มาประกอบเอกสารแล้วนำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๔ สรุปผลการวิจัย

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคบกำลยามมิตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทาง พระพุทธศาสนามีผลการวิจัยคือ ๑ การคบกำลยามมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท คำว่า กำลยามมิตร คือ มิตรที่ดี มีน้ำใจดีงาม เอื้อเฟื้อเกื้อกูลประโยชน์ตนและประโยชน์มิตร เป็นผู้ยินดีในกุศลธรรม มีสุจริต ธรรมเป็นต้นบุคคลผู้ช่วยชี้แนะบอกกล่าว สั่งสอนในทางที่เป็นกุศล กำลยามมิตรรวมไปถึงบุคคลผู้อยู่ ใกล้ชิดก็จัดเป็นกำลยามมิตรแท้ มีลักษณะที่ดีน้ำใจ มีไมตรีมีเยื่อใยดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญในการคบหาการเสวนาคณดีที่เป็นกำลยามมิตร ทรงตรัสเน้นไปที่ประโยชน์สูงสุดสำหรับการคบค้าสมาคมกับกำลยามมิตร ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ต้องรู้หลักการและวิธีการเลือกคบมิตรที่ดีที่สามารถแนะนำให้หลุดจากทางแห่งความเสื่อมชกเขาสูทางที่ดีและถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา กำลยามมิตรมีตามนัยแห่งสังคกสูตร^๕ มี ๒ ประเภทคือ มิตรแท้กับมิตรเทียม มิตรแท้คือบุคคลที่เป็นกำลยามมิตร ๔ ประเภท คือ มิตรมีอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะนำประโยชน์ มิตรมีความรักใคร่ และในชคควิสาณสูตรตนิทเทศ^๖ กำลยามมิตรมี ๒ ประเภท คือ อาคาริกมิตรกำลยามมิตรทางโลกเป็นมิตรที่ดี คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเป็นที่พึ่งในเรื่องทั่วไปในทางโลกเช่น ให้คำปรึกษาเรื่องความรู้วิชาการทางโลก และอนาคาริกมิตรหรือกำลยามมิตรทางธรรม อันได้แก่ภิกษุ สามเณร รวมไปถึงนักบวชในพุทธศาสนาท่านอื่น ๆ ถ้าบุคคลเลือกคบกำลยามมิตรจะนำความสุขความเจริญมาสู่ตนและสังคมทั้งในโลกนี้และโลกหน้าจนถึงพระนิพพาน

๒ การคบกำลยามมิตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้น เป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจมนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นจนสามารถเข้าสู่นิพพาน การคบกำลยามมิตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า ๑) ด้านชีวิตประจำวัน การอยู่ในสังคมการเลือกคบคนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตเพราะการคบคนถือเป็นการกำหนดอนาคตของตนเอง ความเป็นไปในอนาคตจะรุ่งโรจน์ หรือตกต่ำการคบกำลยามมิตรยอมเป็นเหตุใหญ่บุคคลถึงความเจริญรุ่งเรืองต่อการเลี้ยงชีพ เพราะคนกำลยามมิตร ยอมไม่แนะนำในทางเสียหาย ปองกันมิตรผู้ประมาท และยังไม่ชักนำไปในทางเสียหายไม่แนะนำให้ทำความชั่ว แต่แนะนำให้ทำแต่ความดีคือกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต เจริญด้วยศีลและธรรม แนะนำให้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านการทำงานต่าง ๆ อันเป็นเครื่อง

^๕ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐

^๖ขุ.จุฬ. (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๙.

นำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงชีพและดำเนินชีวิตของมนุษย์ ๒) ด้านสังคม การคบหากัลยาณมิตรนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ในทางดี ชอบช่วยเหลือกันและกันไม่สร้างปัญหาให้แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ๓) ด้านศีลธรรม การคบหากัลยาณมิตรมีผลต่อการพัฒนาคุณค่าชีวิตทางจิตใจ ทำให้เรามีโอกาสปฏิบัติธรรม ได้ถูกชักจูงไปในทางที่ถูกต้องไม่ว่าจะทำ จะพูดหรือจะคิดก็มักจะโน้มเอียงไปทางกุศลธรรม ห่างไกลจากอกุศลธรรม ๔) ด้านการศึกษา การคบหากัลยาณมิตรจะแนะนำให้เจริญด้วยการศึกษาเพื่อประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ความเจริญในการทำงาน

๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการคบหากัลยาณมิตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาพบว่า กัลยาณมิตรจะหนุนนำให้เรามีความเจริญด้านต่าง ๆ คือ ๑) ด้านชีวิตประจำวัน การคบหาสมาคมกับกัลยาณมิตรนั้นเป็นเหตุให้ชีวิตดำเนินไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งหน้าที่การงานตำแหน่งชื่อเสียง ดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ครองตนให้ดีตามหลักธรรมในสังคาลกสูตรเรื่องทิส ๖ คือทิสเบื้องหน้าบิดามารดา ทิสเบื้องขวา ครูอาจารย์ ทิสเบื้องหลัง คือ สามี ภรรยา ทิสเบื้องซ้าย ทิสเบื้องต่ำ คือ บ่าว เจ้านายหรือนายจาง และทิสเบื้องบน ไตแกสมณพราหมณ์ ดังนั้น ผู้หวังความเจริญพึงปฏิบัติต่อทิสเหล่านี้ตามคำแนะนำของกัลยาณมิตร ควรรักษาศีล มีความประพฤติเจียมตัว อ่อนน้อมถ่อมตน ย่อมโดยศ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน ย่อมไม่หวั่นไหวในอันตราย เพราะการสงเคราะห์แสวงหามิตรที่ดี ๒) ด้านสังคม การคบหากัลยาณมิตรจะชักนำเขาสู่ทางชีวิตที่ดั่งงามแนะนำทางที่ถูกตองแล้วก็จะทำให้บุคคลเริ่มรู้จัก เริ่มมีความเข้าใจหรือความเห็นทางที่ถูกตอง การคบหากัลยาณมิตรมีส่วนช่วยทำให้สังคมสงบสุขเพราะคนไม่เบียดเบียนกันด้านต่าง ๆ ๓) ด้านศีลธรรมการคบหากัลยาณมิตรนั้นทำให้ศีลธรรมเกิดขึ้นและเจริญขึ้นภายในจิตใจเพราะกัลยาณมิตรจะนำพาให้มีการรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ หรือศีล ๒๒๗ เป็นต้น จะชักนำให้ทำกุศลกรรม คือ กรรมดีมีคุณ มีประโยชน์เกื้อกูล แก่ตนและสังคม ๔) ด้านการศึกษา การคบหากัลยาณมิตรนั้นทำให้มีความเจริญด้านการศึกษา ด้วยการแนะนำสั่งสอน อบรม พัฒนายกระดับทางจิตใจ กรณีตัวอย่างพระสารีบุตรเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์คือพระโลศกะที่ท่านนำมาบวชเณรและสงเคราะห์ช่วยเหลือทุกด้านจนบรรลुพระอรหันต์ในที่สุดและเรื่องบัณฑิตสามเณรอายุ ๗ ขวบบวชมาแล้วได้พระพระเถระแสดงความเป็นกัลยาณมิตร แบบต่อตัว คอยตอบคำถามโดยไม่เบื่อหน่ายจนสามเณรได้บรรลुพระอรหันต์

๕ บทสรุป

คบหากัลยาณมิตรทำให้มีความเจริญในอาชีพ หน้าที่การงาน ได้พัฒนากาย วาจาใจให้สูงขึ้นด้วยศีลธรรม อันจะมีผลให้ได้รับความสุขสงบในโลกปัจจุบันและเมื่อตายไปแล้วผลของการทำกุศลนั้นจะส่งผลให้ได้รับสุคติภูมิในภพหน้าแม้ที่สุดการบรรลุธรรมขั้นอริยบุคคลขั้นใดขั้นหนึ่งมีพระโสดาบันเป็นต้นเพราะผลของการคบหากัลยาณมิตร

๖ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าครั้งต่อไปควรทำวิจัยเรื่องเหล่านี้

- ๑) ศึกษาทัศนคติต่อการคบมิตรของเยาวชนไทย
- ๒) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

บุญสง ฉางแก้ว. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเมืองการไม่คบคนพาลในพุทธศาสนา”. **สารนิพนธ์**

ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙

พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหล่า), “การศึกษามหาบทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.